

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad

Kaulskroniten

2:2004

Program och aktiviteter under Hösten

Torsdagen 16 september kl. 19.00	Besök av Lars Jerrhag och Kerstin Mattsson 50 min. sång och musik.
Torsdagen den 21 oktober kl. 15.00	Bildspel
Torsdagen den 18 november kl. 19.00	Musikgissning med Rolf Johansson
Söndagen den 28 november	Öppet hus för julklappsköp kl 12 -18
Torsdagen den 16 december kl. 15.00	Koppla av med en filmstund hos Föreningen Gamla Carlsclrona. ÖNSKEPROGRAM!

Håll ögonen på arrangemangstips i lokaltidningarna.
Alla övriga arrangemang anordnas i föreningslokalen Alamedan 11.
Vid torsdags arrangemangen kan du få kaffe och kaka för 10:-

Föreningen Gamla Carlsclrona

60 år

År 2005

Du kan förvänta dig en hel del aktiviteter för att fira denna tilldragelse.
Tex reservera helgen den 11 - 13 mars 2005.
Inför 2005 satsar vi stort på en speciell Jubileumsutgåva. Därför ingen
årsbok 2004.

Föreningen Gamla Carlsclrona
Organisationsnummer 835000-3482

Postgiro 64 48 62-5
Bankgiro 387-1068

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsclrona,
Nr 2, 2004, 19:e årgången. Upplaga 3.500 ex. ISSN 0430-8433
Föreningen Gamla Carlsclrona, Alamedan 11, 371 31 Karlskrona
Tfn: 0455-101 91 Telefonsvare: 101 90, E-postadress: info@fgc.nu
Nu kan vi hälsa Er välkomna till vår hemsida adress: www.fgc.nu
Redaktör: Sten A. Petersson, Tobias väg, 370 22 Drottningsskär,
tfn: 0455-33 94 27
För uppgifter i medlemsbladet ansvarar resp. författare.
Föreningslokalen är öppen varje **helgfri onsdag kl.17.00-19.00**
från **september t.o.m. maj**, dessutom efter telefonöverenskommelse.

Redaktören har ordet !

Hösten nalkas och redan är det dags för 19:e årgångens andra nummer. Först vill jag påminna om, att 2005 fyller vår förening 60 år, och medlemsbladet kommer då med sin 20:e årgång. Styrelsen jobbar för fullt med planeringen av en "jubileums-kabaré" i mars och en jubileumsbok och bladet skall förhoppningsvis bli lite tema kring 1945. Någon årsbok i år blir det däremot inte, då vi satsar för fullt inför kommande året.

Tidigare v. ordföranden Eva Malmgren lämnade oss för alltid på Valborgsmässoafton. Kerstin Södöö, som jag så småningom efterträdde i sekreterarerollen, kände Eva väl. Båda var bl.a. engagerade i "Jultomtestipendiekommittén". Kerstin har skrivit ett minnesord nedan, under rubriken "Kära Eva".

Själv vill jag hedra Eva med ett foto från vår verksamhet, där hon, impulsiv och sprudlande glad, som alltid, fanns i främsta blickfånget vid föreningens aktiviteter. Här leder hon föreningens (vinnande) bidrag, vid karnevalståget 1982.

Tack "miss Gamla Carlscrona" . Vi saknar dig !

Föreningen Gamla Carlscronas vinnande bidrag till karnevalståget 1982

Foto Gunnar Ekström

En föreningsmedlem, som gått bort, en av dessa hängivna, underbara människor, som gör det så roligt att jobba med detta, var Lennart Persson i Hultsfred, som

testamenterat 100.000 kronor till Föreningen Gamla Carlsrona. Vilken känsla av värme och rörelse ger inte detta, att få uppleva en sådan uppskattning.

I lokalpressen nämndes i mars månad att man vill lyfta fram erkända Karlskronaförfattare.

Förslaget kom från en återvändande karlskronadotter, Lena Åberg, som "medborgareförslag".

Kommunen lär ha nappat på detta och har ev. tänkt göra författarvandringar i stil med Ystads "Wallandervandringar"

Här nämns Alexander Skantze, Tommy Olofsson, Fabian Månsson, Katarina Mazetti, ("grabben i graven bredvid") Per Odensten och Anders Paulrud.

Jag fick lust att göra tillägg i detta, då förutom Fabian, dessa tillhör yngre generationens författare, och är väl kända bland vår tids läsare. Fabian Månsson (1872-1938) måste väl betraktas som Hasslös störste son. Han blev riksdagsman 1912 och var bl.a. ledamot i psalmbokskommittén.

I sin bok "Rättfärdiggörelsen genom tron" skildrar han den frikyrkliga rörelsens genombrott. "Osökt" kommer detta mig att tänka på författaren, kyrkoherden Gunnar Olén. Kärt barn har många namn och han var stolt över att kallas "kavajprästen" eller "röde Gunnar". Han var otroligt produktiv med sina skrifter, mest om "väckelsen" och dess predikanter, men även memoarer, reseskildringar mm. Bland de 12 skrifter jag själv har av honom, värdesätter jag mest "Kristna klassiker", en både allmänbildande och intressant läsning. Amiralitetskollegan Carl-Axel Malmberg skrev däremot romaner, bl.a. från sin tid som sjömanspräst, t.ex "Vid främmande kust" och "De foro på havet".

På 1880-talet skrev en annan herde i stadsförsamlingen, Lars Feuk, under pseudonymen "Larifari", "Skisser och silhuetter från Karlskrona." En värdefull dokumentation.

Kyrklig uppväxtmiljö, men inte påverkad av detta, i författarskapet, skulle man väl kunna säga om Gunnar Serner, (1886-1947). Fadern var kyrkoherde och han växte upp i Lösens prästgård. Under pseudonymen Frank Heller, blev han en av våra namnkunniga populärförfattare, under 1900-talets första hälft.

Vår egen förenings grundare, Sven-Öjvind Swahn, hade ju en rik bokutgivning och sönerna Jan-Öjvind, Sven-Christer och Bo följde i faderns författarefotspår. Folkbildaren och författaren Sigfrid Leander, som f.ö. författat årsböcker åt föreningen, växte ju upp på fångelset, som pappan förestod. Erik Ransemar, författare och mångårig ordförande i Sveriges författarcentrum, kommer härifrån Karlskrona och har medverkat i medlemsbladet 2:1999. Hur många minns att Sivar Arnér, författare och radiopjäsförfattare varit karlskronit? Bland yngre i dag är nog författaren Artur Forsfält (1897-1961) som växte upp och tog realexamen i Karlskrona glömd, liksom Rickard Melander (1857-1922), trots att denne på 1880 talet publicerade dikten "Frasse avskjed". Detta var första gången Frasse nämndes och jag

tror att det var den tråden Sven-Öjvind Swahn och senare Sten Ljungcrantz spann vidare på med "Frasse o Klaura"

William Andersson (1879-1939), författare till ovärderliga karlskronavyer, i t.ex "Svenskt Stadslif", är nog mera känd, åtminstone för den historiskt bevandrade läsaren. Han var född i Karlskrona och växte upp här, där pappan var stationsinspektör.

En märklig karlskronapoet var Gideon Edestad. En underbart känslösam diktsamling, kallad "De ensamma" av honom har jag, utgiven 1931, på Svenska allmogeförlaget. Gideon hette som grabb Olsson och jag har märkligt nog ett foto, som jag fick för många år sedan av vännen Margareta Sundholm, som var väl förtrogen med mitt intresse för Karlskrona och litterära karlskroniter.

Familjen Olsson framför bostaden på Urmakarebacken. Fr. vänster Sigrid gift van Holten, systemen och modern har jag inte förnamn på, Gideon och brodern Kurt. Fotograf var förmodligen fadern. Trähuset låg på Urmakaregränden och på marken ser man hur berget går i dagen, som överallt förr i

Familjen Olsson framför bostaden på Urmakarebacken

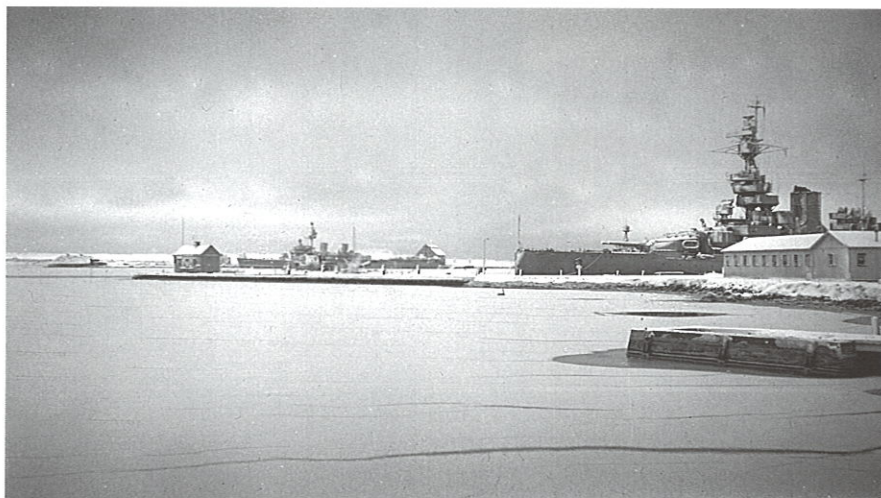
Karlskrona. Bröderna Kurt och Gideon levde tillsammans på gården de köpte i Nättraby och tog efternamnet Edestad efter orten. Kurt skötte gården, medan Gideon blev en grubblande natur, vilket man förstår av hans verkligt djupa dikter.

Avslutningsvis måste jag nämna den författare som genom åren gett mig många goda skratt med den underbara boken "Stilblommor och grodor", en av mina verkliga favoriter. Signaturen "Purre" givetvis. Få vet väl att denne man, som hette Albert Holmkvist (1867-1955), och som samlat dessa skoluppsatser, översättningsgrodor, tryckfel och roliga krior, till ett språkligt kuriosum var född i Karlskrona. Jag skulle vilja utse denna bok till "Sveriges roligaste bok". "Purre" avlade sin studentexamen här 1886 och pappan var flaggunderofficer inom marinen.

Idéen med stadsvandringar i författarspår är inte dum, men här fordras då kostsam efterforskning och goda "promenadskor". Man är ju mest van vid att våra politiker "klampar på i ullstrumporna", när någon fin idé dyker upp, därför dessa tips! (Dessutom ringde en medlem, som läst om detta, och frågade om inte jag kunde skriva något i ämnet, i detta nummer).

Slutligen hoppas jag läsaren haft en hygglig sommar. Badvädret lät ju vänta på sig i år. Åretomboende, som jag är i ett sommarstugeområde, lider jag med de semesterfirande sommargästerna, som kämpade att hinna med allt på några veckor. Få lite solbränna, slå gräs och fälla träd, sjösätta båtar, grilla och umgås och mitt i allt detta, sticka iväg från underbara Aspö på någon veckas charterresa. Hur orkar dom egentligen, tänker en pensionär.

Årets Sail var av den mindre omfattningen vad gäller fartyg. Den hungrige blev väl tillgodosedd av mängder av matstånd och det var mycket inriktat på barn och givetvis, med alla öl- och underhållningstålt, ungdomar. Själv var jag, i väntan på en operation, bara där en kort runda, men tog en flygtur med helikopter över staden. Det var en nyhet för året värd vartenda öre. Det var en gammal dröm, att få se mitt älskade Karlskrona ur Nils Holgerssonperspektiv, som uppfylldes. Jag satt bredvid föraren och hade en fantastisk vy, men tyvärr, fotografering var förbjuden.

Pansarskepp i vinterskrud vid Kungsbron. Foto: Olle Olsson

Med denna unika vinterbild från min barndoms Kungsbron, med de stora pansarskeppen, önskar jag läsaren en skön vinter och föreningen ett gott nytt 60-e år.

Fotot, är taget från den lilla Lunden vid Bastion Aurora och kan mycket väl vara från vintern 1945, då föreningen bildades 19 december. Bilden är framtagen efter negativ som Olle Olsson aldrig framkallade själv.

Om det lilla huset på piren, där varvspolisen bevakade inloppet till Örlogshamnen berättade vännen Bengt Andersson i föregående nummer. Nu vädjar alla vi gamla Kaulskroniter till regeringen, att låta oss behålla vårt marina världsarv, vår indentitet, vårt levande varv !

Eder Sten A. Petersson

Trivsamma ungdomsår i Karlskrona 1937 - 1948. **Av Bengt Steen**

Som flerårig medlem i Gamla Carlscrona har jag läst flera Karlskronaföddas minnen i medlemsbladet. I nummer 2:2003 fanns varma tillbakablickar. Det har gällt förhållanden innan jag flyttade hit, varför många namn och händelser är obekanta för mig.

Med mitt inlägg vill jag ge exempel på att även inflyttade kan ha positiva minnen från ungdomsåren här i Karlskrona.

Jag föddes i Wien 1924, har bott och gått i skola i Berlin. När Hitler förbjöd utländska trossamfund att fortsätta verka i Tyskland, fick min far Georg Steen flytta med sin fembarnsfamilj till Sverige. Han var Europamissionär för den svenska pingströrelsen. Hans fortsatta resor gick till Schweiz och Balkanländerna. Georg och min tyskfödda mor Frieda Schilling ville inte att vi barn skulle fostras inom Hitlerjugend. Vi kom med Sassnitzfärjan till Trelleborg och under några år via Lund och Älmhult vidare till Karlskrona 1937. Här var vi till slut åtta barn i famil-

jen och jag var äldst. Först bodde vi på Alamedan 9, ett gammalt trähus med anor, där Karl XII en gång övernattat. Vår far var resande pastor, men blev senare föreståndare för Filadelfiaförsamlingen, som byggde en kyrka på V. Köpmangatan.

Vi kom senare att bo på N. Smedjegatan 32. Jag gick i läroverket då Nils Alsén var rektor där. Tog realexamen på handelslinjen 1940 och jag började idrotta i KFUM:s idrottsavdelning med bl.a. Bertil "Spiken" Ljungberg och Börje Werlemark, som skall ha ett stort tack som goda ledare och föredömen för de unga grabbarna. Att ordföranden i KFUM var kyrkoherde gjorde, att mina gudfruktiga föräldrar accepterade, att jag besökte KFUM. Annars var det så att vi tio mest hemma var tillsammans inom familjen. Släktingar hade vi ju inte i närheten. Några få kamrater, vars föräldrar var med i fars församling, hade jag dock. Som Evert Bengtsson (nu Ventorp).

Fortsatta studier var inte på tal. Vi pastorsbarn var tänkta att gå i föräldrarnas troende fotspår, där gudstro nog var viktigare än universitetens bokliga bildning. Sakta kom jag dock utanför vår familjepåverkan.

Ute bland "världsliga" människor fann jag naturligtvis lika ärliga, omtänksamma och barnfostrande vuxna som bland medlemmarna i trossamfundet. Den första klassiska musik jag fick höra, var hemma hos en äldre varvsarbetare på Saltö, som från sin skivspelare lät mig premiärnjuta Griegs pianokonsert.

Som vuxen har jag även den bland andras verk i mina hyllor, tillsammans med böcker jag inte vill vara utan. Vad vi hade hemma var bl.a. Segertoner, Bibeln, Kristens Resa och Evangelii Härold.

Före värnplikten (som sedan blev i KA2) sökte jag till flyget i Barkaby. Men jag var färgblind!

Som många andra har jag också gått in genom 17:s port till mitt arbete på varvet. 1946-48 var jag sedan i Knuth Fehrs affär i Siriuspalatset. Fick där lära mig en del

*Filadelfiaförsamlingens kyrka år 1942
Foto Olle Olsson*

om heminredning, äkta mattor samt de välbärgades köpvanor. En stor Volvo K 1100 med tvåhjulssläp lärde jag mig behärska på gårdar och genom trånga portar. Äkta stormattor blev jag "specialist" på att piska och borsta hemma hos några av Fehrs kunder. Bland mina KFUM-kamrater tävlade vi i friidrott, pingis och orientering. Snart fick vi veta att det i NTO var glada fester med många trevliga jämnåriga flickor. Där grundades en ungdomskärlek som för flera höll i årtal, för några livsvarigt. Ett stort, glatt och väluppfostrat ungdomsgäng som jag minns med glädje att ha fått vara med i.

1948 var jag 24 år och flyttade hemifrån till Göteborg. Med Knut Fehrs goda betyg började jag i varuhuset Ferd. Lundqvist för fyra år framåt. Karlskronaflickan Anna-Maria och jag gifte oss.

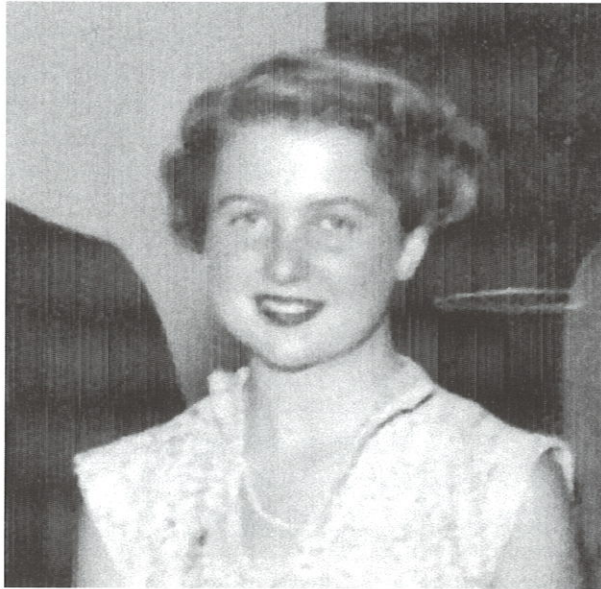
Efter detta kom jag till Folksam och då tillbaka till Karlskrona. Två år här, sedan flera flyttningar, vi fick två barn, men skildes senare i Stockholm. Fram till pensionen 1989 arbetade jag där. Men det är en annan historia.

Ungdomsåren i Karlskrona, som då var en typisk militärstad, med kanske 30 000 invånare, var ändå bra. Vi barn hämtade livsmedel hos Johansson & Bergkvist. Vid månadens slut betalade far matkostnaderna där. Konsum var obekant för vår familj, liksom fackföreningar och partipolitik. (Först under mina Folksamår från 1952 fick jag lite inblick i andra folkrörelser än de frikyrkliga).

Under skoltiden bodde vi sex år även på Bergåsa. Den tiden är som ett enda stort sommarminne. Närheten till Studentvikens bad, segelturer i blekingsekor, Lövmärknaden, Vämöparkens fester, Saltö sand och mitt köp av träkostern Kåre, mid-sommarseglingar till Karön utanför Ronneby, familjens sommarhyra av en f.d. grosshandlarvilla i Sjuhalla, vita ångbåten uppför den stilla Nättrabyån, vintervandringar till infrusna fartyg ute på redde, till julottor i Lösen och Nättraby i grupp, IFK:s handbollsmatcher i Flottans hall med Mesa, Frödeberg och andra kämpar.... Visst var det omväxlande och skönt att vara ung där i den vackra lugna miljön, även för en "flyttfågel" i denna stad under 11 år.

Ingen i vår släkt finns i Karlskrona numera. Två av mina bröder är troende. Våra föräldrar begravde vi i Örebro 1980. Jag har aldrig bott länge på någon adress och inte heller hunnit få livslånga bästisar så som många bofasta kan ha i stad och land. När jag läser Gamla Carlsronas medlemsblad nu, återkommer glada minnen från ungdomen. Just nu under ett pensionärgängs matlagningssövning hemma hos mig i Stockholm med Ernst, Nils-Erik, Owe och Rune från Karlskrona berättas många episoder från Varvet, Rosenfeldtskolan, KSS, Dragsö; Hoglands park, Gräsvik, Idrottsparken, Allatorpstugan, Kungsholms fort, Aspö och Pantarholmen på andra sidan Brohålan, CWJ och ÖBIJ, Bore och Emperor.

Och nu är det gamla goa gubbar som leende minns - eller kanske inte allt ändå.

Kära Eva,

det är nu längesedan vi träffades i föreningen Gamla Carlsclrona.

Inte har vi setts på senare tid, då Du haft Ditt arbete och jag slutat mitt aktiva liv inom FGC och Jultomtefonden. Kommittén, som ju förenat oss och där Du varit en inspirationskälla för våra yngre medlemmar.

Aldrig glömmet vi systrarna Sahlström, när de förklarade att behovet av kommittén som sådan var onödig och borde ingå som en del i FGC. Deras mening var nu att FGC skulle fortsätta dela ut stipendiet för uppmuntran av "teaterduktiga" flickor eller pojkar.

Kära Eva, Du lämnade oss på årets vackraste dag - Valborgsmässoafton. Jag skulle vilja instämma med Arja Sajonma - jag vill tacka livet som gett oss så mycket.

Eva, aldrig glömmet vi Dina verkligt inspirerande inlägg i våra sammanträden.

Dem kommer vi att sakna. Vad inspiration i en styrelse betyder ser vi exempel på, när FGC under min sekreteraretid gick upp från 500 till c:a 4.000 medlemmar.

Kära Eva - varmt tack för allt Du gett föreningen - och TACK för att Du funnits och hjälpt oss på traven.

Kerstin Södöö
Midsommar 2004

MINNEN FRÅN MIN BARNDOM I KARLSKRONA

Av

Tua Monica Keijser (f. Gustafsson)

(under mina första 12 år kallades jag för Mona)

Mina första år tillbringade jag på Långö utanför Karlskrona, en ö som jag tror till stor del växte upp efter första världskriget. Detta är jag inte helt säker på, men min pappa och mamma byggde sitt hus på Skolgatan 20 åren 1918-19. Eftersom jag inte föddes förrän 1925 och var sjunde barnet i familjen – således sladdbarn – är det alltså bara hörsägen.

Min pappa var militär i Flottan som de flesta i Karlskrona. Han var flaggunderofficer. Mamma var ensam med barnen under vinterhalvåret, då pappa var ute med båtarna – Fylgia, Drottning Victoria och Sverige. Båtarna tillbringade väl den mesta tiden då nedanför ekvatorn. Han var förresten med på kryssaren, som förde hem den döda drottning Victoria från Italien 1930. Jag var nog så där ett år, när pappa kom hem efter en resa och jag fick en nalle, som jag hade i många år. Jag hade en bror, som var tre år äldre än jag, men dessförinnan var det ett hopp på elva år och den kullen bestod av tre barn, två systrar och en bror. Det första och femte barnet dog vid ett resp. tre års ålder. Så kom det sig, att jag aldrig lärde känna mina äldre syskon på samma sätt som min närmsta bror.

Naturligtvis har man många barndomsminnen och jag gissar att mina första kom till i femårsåldern. Huset vi bodde i var ett stenhus med två våningar och som jag tyckte – en stor trädgård med fruktträd, vinbärsbuskar och grönsaksland. Mamma var duktig på att odla en hel del. Vi hade en långa med bl.a. utedass och vedbod och med en vind ovanpå, som var härlig att leka på, när det var ruskväder. Så småningom anlades en fin blomsterterrass på ett litet berg, som hörde till tomten. Givetvis fanns även en syrenberså om jag minns rätt. Vi hade vedspis i köket, kakelugnar i rummen samt brygghus i källaren, vilken också inhytte matförråd med saft och sylt, potatis och ägg mm, mm. Äggen förvarades i vattenglas i en hink. Vatten hämtades i en brunn ett par hundra meter från huset, och en av mina systrar klagade alltid på att det var hon som fick bära vatten till tvätten. Vart slaskvattnet tog vägen vet jag inte, men dasstunnorna budades.

Min äldsta syster for ganska tidigt till Stockholm och tog plats, så hon var verkligen främmande för mej. Det var varken lätt eller billigt att kvista mellan Karlskrona och Stockholm på den tiden. Min andra syster hade sällskap med en sjöman från

det att hon var fjorton år och hennes pojkvän var två år äldre. När hon var arton gick det som det brukar gå, hon fick en liten flicka. För min pappa var det, om inte katastrof, så nog var det lite skamligt. Han ville att hon skulle resa till Småland, där vi hade, och fortfarande har, en hel del släkt på min mammas sida. Men icke! Min mamma var bestämd av sej och hon fick stanna hemma och så kom det sej att hennes lilla flicka och jag fanns sida vid sida under hennes första år. Det är bara fyra års åldersskillnad mellan oss och som pensionärer numera har vi ganska mycket gemensamt. Efter hennes födelse var min pappa idel solsken. Efter ett år gifte sej min syster och hennes fästman och flyttade till en annan del av Långö, dock inte så långt från oss. Vad jag kommer ihåg så flyttades det en hel del på den tiden – 1 april och 1 oktober – och deras familj flyttade då flera gånger under de 16 eller 17 år dom var kvar i Karlskrona.

Nåja, för att återgå till det jordnära så behövdes det mer potatis än vad mamma kunde odla och dessutom måste vi få hem ved. Hur ofta vet jag inte, men det kom en bonde från Hörryda med häst och vagn och sålde till familjerna på Långö. Han skulle alltid in och ha sej en sup och något till. Jag minns en gång en sommar. Han hade parkerat häst och vagn en bit upp på gatan, det var varmt och jag stod i vårt grindhål och tittade på hästen. Jag var nog inte så gammal. Helt plötsligt segnade hästen ner mellan skaklarna och jag skrek naturligtvis av bara den och alla kom utrusande. Oj, oj, oj, det var inte lätt att spänna av och få upp hästen igen, men jag tror inte han tog alltför mycket skada. Det var för varmt för den.

Hörrydaparet hade en enda dotter i (om jag minns rätt) 20-årsåldern. Till deras bygd kom en s k kolportör (resande lekmannapredikant) och frälste människor, bl.a. denna flicka. Tösen, Fanny, tog allting till sej och började grubbla. Så for hon ner till Karlskrona och sökte upp kolportören. Men vad gjorde denne s k gudsmän? Jo, körde henne på porten. Vad blev resultatet? Hon blev psykiskt sjuk och hamnade på fattighuset (låg vid Järnvägstorget tror jag), där man även inhyste dessa sjuka personer. Jag kommer ihåg att mamma och jag hälsade på henne någon gång. Det var för sorgligt.

När man bor i Karlskrona äter man mycket fisk – färsk fisk. En gång i veckan kom en fiskarhustru från Aspö med sin skrinna och sålde jättefin fisk. Henne lärde vi känna ganska väl och en söndag fick jag åka till henne och hennes familj och bada på Aspö. Dom hade en kiosk vid en liten badstrand och det var en underbar sandstrand. (Detta var nog när jag var i tolvårsåldern och redan hade flyttat till stan.) Nåväl, jag låg och somnade i solen och brände min rygg så att det blev tre stora blåsor. Det kunde gått illa men mamma plåstrade om mej väl och det blev en veckas frånvaro från skolan.

Ja, det poppar upp en hel del minnen. Min mamma var en rättvis men ganska sträng uppfostrare. Aga hörde inte till vanligheterna, men vi hade ett ris bakom en tavla ovanför sängen och det var en liten varning. Dock, två gånger kan jag påmin-

na mej, att jag blev straffad. Jag skulle gå till affären, som låg en bit upp på gatan till tant Petterson och köpa strösocker. Man fick inte några godsaker på den tiden och jag var lite tokig i socker, så jag öppnade påsen på vägen hem och snyltade på sockret. Nog tyckte jag, att jag lagt ihop påsen likadant, men hur ska små barnfingrar kunna göra det? Till min fasa drog mamma ner byxorna och gav mej smäll på bara rumpan. Att jag blev så förödmjukad var nog för att min syster och hennes fästman satt i köket och såg på. Men jag förstår mammas reaktion. En annan gång hade vi fiskbullar till middag. (Middagen åts alltid mitt på dagen). Fiskbullar var något jag absolut inte tyckte om, men den här varma sommardagen

Ida Petterssons affär Skolgatan 10 Långö Foto: Göran Mårtensson

var mamma på dåligt humör och gav sej sjutton på, att jag skulle äta upp maten, innan jag fick följa med dom andra barnen ner till badet. Där satt jag med mina kalla, äckliga, vita fiskbullar i flera timmar. Givetvis var det inte så länge, som jag uppfattade det. Sedan dess har jag aldrig kunnat äta fiskbullar. En annan gång skulle mamma vara verkligt snäll emot mej. Jag älskade melon och den gången skulle jag få äta så mycket jag ville. Det gjorde jag också med påföljd, att jag har väldigt svårt för den frukten ännu i denna dag.

Apropå mat så fick alla Flottans familjer handla billigare i Provianten, som låg inne i Karlskrona vid Kasernerna i närheten av Stumholmen. Det var en bra bit dit och man gick till fots. Under tiden mamma handlade brukade hon därför lämna mej hos en grannfru, ty det var många små steg för en liten femåring. Men en gång hade

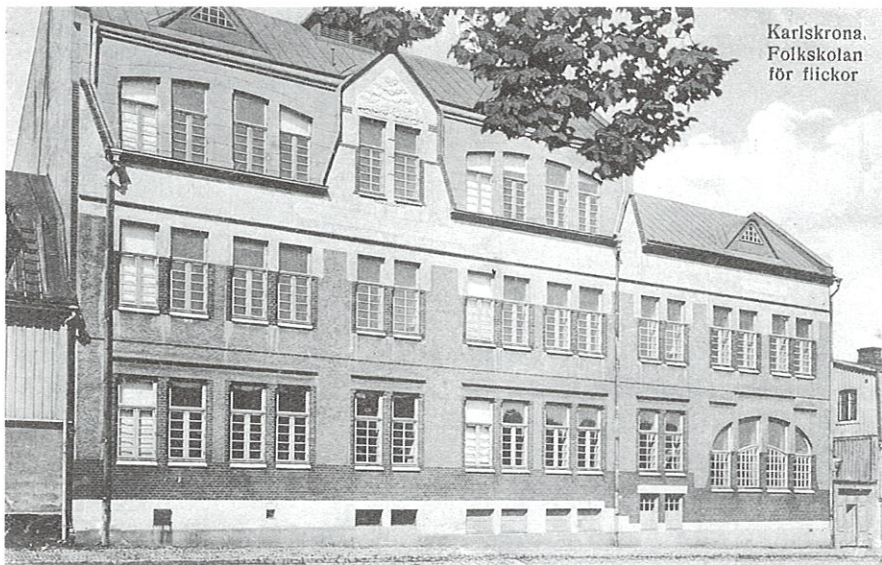
väl tanten gjort mej ursinnig och nästa gång hängde jag mej fast i staketet och gallskrek. Jag totalvägrade att stanna hos henne, så vad göra? Ta tösen med. Och så kom det sej att jag hädanefter alltid fick följa med mamma och köpa mat i Provianten.

Jag blev sju år och skulle börja skolan. Första klass. Härligt! Skolan fanns i Folkets Hus en bit ifrån vårt hus och om jag minns rätt så hette min fröken Ingeborg Nyblén. Jag är inte säker. Oj, jag gillade skolan. Fast jag kommer inte ihåg så mycket från den klassen. Däremot kommer jag väl ihåg, att jag hade en "fästman", som var ett år yngre än jag. Han bodde snett emot oss på Skolgatan och hans pappa var bagare. Vi lekte verkligen mycket tillsammans. En vinterdag skjutsade han mej på en spark nerför Skolgatans backe och vände in i parken, som fanns precis nedanför vårt hus vid Vikingagatan. Vi hade hörntomten. Då fick jag se mamma på gården och för att se henne bättre, stack jag fram huvudet och slog ansiktet i ett träd, vilket renderade mej en veckas frånvaro från skolan.

Det blev år 1934 och pappa och mamma sålde huset och ville flytta till stan. Pappa började närma sej pensionsåldern, som var 55 år för militärer. Han hade tre år kvar. Min pappa var mycket för att vara först med saker och ting (någonting som jag nog ärvt en del av). Vi var bland dom första på Långö som hade telefon, vilken vi delade med grannen. Men ack, så sensationellt! Vi hade också radio mycket tidigt. En kristallmottagare. Man satt och flyttade på nålen på den lilla kristallen, tills man fick fram något hörbart. Det fanns bara ett par lurar, så min bror och jag samsades om dom. Ja, det är fantastiskt att tänka, att man varit med om detta och hur tekniken gått framåt med superfart!

Så nu skulle det flyttas till staden! Eftersom man flyttade den 1 oktober fick jag börja andra klass någonstans i närheten av Sparrensgränd. Hur jag tog mej till stan kommer jag inte ihåg, men jag minns, att mamma och pappa hade goda vänner i stan. Mammans väninna hade mjölkkaffär en bit från skolan, och jag fick gå till henne på frukostrasten och dricka mjölk och äta smörgås. Det var ju bara ett par månader det handlade om. Vi flyttade in två trappor upp Drottninggatan 15 vid apparellen mitt emot Flottans kaserngård. Varje söndag morgon hölls korum, när pojarna sjöng "Vår Gud är oss en väldig borg". Det tyckte vi mycket om. Även här hade vi dass på gården och även ett stort valnötsträd. Till gården hörde ett litet hus, där vi barn ofta satt och spelade kort, oskyldigt nöje. Vårt köksfönster vätte ut mot gården och en gång stod mamma och bakade och hade lagt sina ringar på bänken vid fönstret. Naturligtvis föll den ena ut, när hon öppnade fönstret. Det var vinter och snö, men se, på våren hittades ringen igen.

Så blev det då dags för Folkskolan. Då gick jag i en skola på Bredgatan och hade en underbar lärarinna som hette Hilda Svensson. Hon och hennes man Harry hade inga barn och vi skolbarn lussade alltid för dem i december. Jag tyckte om att läsa och hade, som man sa, ganska gott läshuvud. Och på den tiden fick man verkligen

Karlskrona.
Folkskolan
för flickor

Folkskolan för flickor på Bredgatan

lära sej något ordentligt och läxor hade man varje dag och även till måndagen. Man gick ju också i skolan på lördagarna. När jag gick i fjärde klassen, sände min lärarinna Hilda Svensson en ansökan om premium på 25 kronor. Det var bara en fjärdeklassare i stans skolor som skulle få det. Och gissa om jag var stolt, när mitt namn ropades upp i Amiralitetskyrkan, dit vi alltid marscherade på examensdagen.

Från denna tid har jag kommit i kontakt med en bänkamrat, när jag blev medlem i Blekinge Gille i Stockholm. Det tog nog någon timme innan vi kom underfund med var vi träffats.

Vi bodde på Drottninggatan i två år. Vad hände? Jo, en arkitekt från Stockholm byggde ett för den tiden högt hus på Alamedan och med halva taket utbyggt som takterrass. Dessutom helt för den tiden modernt med vatten och avlopp och kylskåp. Pappa blev eld och lågor och vad då? Han hade ju ett år kvar innan pensioneringen! Hit skulle vi flytta och så blev det. Nu hade jag blivit elva år. Det fanns inte så många barn här och jag lekte ofta ensam i allén. En gång kom en lång farbror fram och frågade, om jag kunde visa honom, hur han skulle komma till Flottans kasern, och jag följde honom frejdigt fram till Drottninggatan och pekade. Han var mycket lång och som jag förstod döv, för han fick vika sej dubbel för att höra vad jag sa. När jag kom upp till mamma var hon lite exalterad och frågade, om jag visste, vem jag hade pratat med. Naturligtvis inte! Jo, det var Prins Vilhelm! Han skrev ju en hel del om staden. Mamma var, såväl som jag är, intresserad av kungahuset.

Alamedan 15, huset med takterass. Foto: Olle Olsson

Pappa hade nu kommit närmare 55-årsstrecket. Vad göra efter pensioneringen? Absolut inte "pillemasare" på varvet! Skulle det bli Göteborg eller Stockholm? Det blev Stockholm och nattvakt på NK under tolv år. Så flyttade vi då från Karlskrona. Jag har besökt staden några gånger trots att jag varken har släkt eller vänner kvar där. Jag var och besökte Föreningen Gamla Carlskrona vid invigningen av den nya klubblokalen på Alamedan, som alltså ligger nästan mittemot, där jag bodde ett år.

Jag finner ett stort nöje att tillhöra Föreningen Gamla Carlskrona och få den av mej mycket uppskattade Kaulskroniten samt kunna köpa de fina Carlscronagrammen, som jag skickar ganska ofta.

En samlingsplats historia

av Göran Mårtensson

Firandet av Hästö Folkets Hus 10-årsjubileum 1937

Foto: Socialdemokratiska föreningen Hästö

Det sprudlar av liv runt F-1 skolan. Undervisning och lekar pågår både inne och ute. Byggnaden lyser nymålad och gul. Många som passerar funderar kanske över varför det är skola i denna stora träbyggnad och vad har det varit för verksamhet här tidigare, när byggdes den och varför?

För att få svar på denna fråga får vi förflytta oss tillbaka till 20-talet. Närmare bestämt 1924.

Hästöbor! Offentligt möte med föredrag anordnas å berget vid Hästö ångbageri torsdagen den 24 juli kl. halv 8 e.m.

Denna uppmaning kallade Hästöborna till Hästö Socialdemokratiska arbetarkommuns första möte vid nuvarande Rödakorsbaracken mitt emot skolan. Föreningen hade problem med att få tillgång till lokal för möten och aktiviteter och man beslöt att bilda en Folketshusförening för att bygga en föreningslokal.

En interimsstyrelse bildades 1925, som efter flera möten resulterade i att Föreningen "Folketshus å Hästö U.P.A." bildades vid allmänt möte den 17/1 1926 och till ordförande valdes skomakarmästare Knut Åhman. Vad man bildade var en ekonomisk förening, som hade till uppgift att tillhandahålla en lokal för medlemmarnas

En av FGC:s grundare, den legendariske folkskolläraren Sven-Öjvind Swahn på trappan till folkets hus. Foto: Arne Halldén

och Hästöbornas sammankomster och aktiviteter, som inte stred mot allmän ordning. Man tecknade andelsaktier på 50 kr, som betalades av köparen med 1 kr/månad utom i januari och december p.g.a. att arbetarna hade lägre lön dessa månader då helgdagsersättning ännu inte införts. Vid starten i januari 1926 hade 89 medlemmar tecknat sig för andelar.

Det fanns flera förslag på platser för lokal och till slut bestämde man sig för en tomt som skänktes av Hästö:s dåvarande ägare, Hellstens dödsbo.

Folkets Hus byggs

Föreningen fick den 10/1 1927 lagfart på tomten med registreringsnummer 1402, med en areal på 0,2312 Ha och köpeskillingen var 1 000 kr. Enligt protokollen skänktes tomten.

Husgrunden lades av Grundbyggare Belsing på Hästö. Det gick åt 25 m³ knacksten till grunden. Arbetet gjordes som nödhjälpsarbete av arbetslösa på Hästö. De fick 7 kr/m³ och ytterligare 1 kr/m³ av Gustavsson på Furuberg, där stenen höggs. Byggmästare Gillén byggde huset till en kostnad av 14 940 kr. Medlemmar tecknade sig för att arbeta gratis på lediga stunder. Antalet andelar var 140 st. á 24 timmar.

Byggnaden inrymde 3 samlings-salar med sammanlagt 300 sittplatser. Den största salen hade teaterscen. I huset fanns också ett biblioteksrum och vaktmästarbostad med ett rum och kök.

Hästödamer på en av de populära sykurserna i Folkets Hus. Känns någon igen? På reklamskylden står det "Tidens lösen - sy med elektricitet" Foto: Arne Halldin

I december 1927 var hela bygget klart och den 11 december var det invigningsfest med pompa och ståt.

Verksamheter i Hästö Folkets Hus.

Folkets hus var verkligen ett aktiviteternas hus. Föreningar, gamla och nya hade sina aktiviteter och möten här. Man hade föredrag, deklamationer och studiecirklar t.ex. i mötesteknik och kommunalkunskap. Fram till åtminstone 1933 nyttjades lokalerna även som skola.

För att finansiera underhåll och amorteringar, ordnades lördagsdanser och revyer. Ibland gick det vilt till och styrelsen var t.o.m. tvungna att förbjuda ett par personer tillträde till lördagsdanserna p.g.a. att de var alltför "högljudda".

Föreningar som nyttjade Folkets hus

Den 30 december 1927 flyttade arbetarkommunen in i Folkets hus. I lokalhyra för 25 möten per år betalade man 50 kr. Biblioteket drevs av ABF och det första bokbeståndet skänktes redan 1909 till den biblioteksverksamhet, som Hästö framtidsstudiecirkel drev fram till ABF tog över. 1930 fick man statsanslag för inköp av 200 böcker och låntagare kom t.o.m. från Lyckeby. På 50-talet övertogs biblioteket till viss del av Karlskrona kommun.

Hästö ungdomsklubb bildades 1928. Socialdemokratiska ungdomsklubben med namnet "Nya krafter" bildades 1930. De bildade bla. en amatörteatergrupp, som spelade upp sina stycken på fester och besök från andra klubbar.

Vid Hästö Blåbandsförening studiecirkels möte 27/4 1931 beslöt man under ordförandeskap av K. Åhman att årets ämne skulle vara "Parlamentarisk ordning och takt". Inträdesavgiften var 25 öre och månadsavgiften 10 öre. Möte varannan måndag.

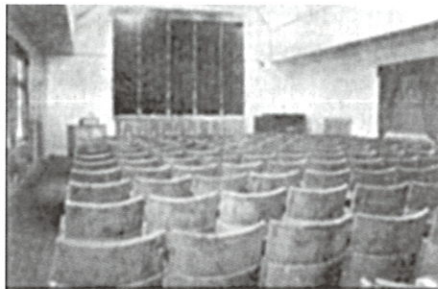
Hästö Belysningsförening bildad 1918, som hade "till ändamål att framdraga och underhåll af elektriska ledningar bereda föreningens medlemmar tillgång till elektrisk kraft från Karlskrona elektricitetsverk i och för belysning". Föreningen upphörde 1941.

Hästö fastighetsägarförening U.P.A. bildad 9/4 1922. Nord östra Hästö vägförening U.P.A. bildad den 11/3 1923. Dessa båda sistnämnda föreningar upphörde 1934 och samtidigt bildades Hästö nya Fastighetsägarförening, som 1992 ombildades till Hästö intresseförening!

Hästö Idrottsförening, bildades den 23/1 1938. Med från starten var bl.a. Erik Book.

Krigsåren

När andra världskriget inleddes rekvirerade fortifikationen Folketshusföreningens samtliga lokaler till förläggning för samvetsömma dvs. vapenvägrare, fram t.o.m. 1943, då all verksamhet lades ner. När lokalerna återlämnades var de i stort behov av sanering. Redan tidigare hade man diskuterat och föreslagit att göra om lokalerna så att de kunde fungera även som biograf, för att öka intäkter och aktiviteter, vilka hade börjat avta p.g.a. de bättre kommunikationerna med Karlskrona centrum. Huset reparerades och förlängdes. Löstagbara biografbänkar införskaffades och maskinutrustning (Kinofa-10 projektor och objektiv 62,5 mm samt tillbehör) för 9 590 kr inköptes av Sveriges Folkbiografer Aktiebolag. Den 29/11 1944 visades första filmen "Skogen är vår arvedel" för Hästöborna. Biografen rymde 185 platser i A-salen och 15 st. på läktaren. Emellertid svek publiken och aktiviteterna minskade och därmed intäkterna. Föreningen fick inte ihop ekonomin och man var tvungna att sälja anläggningen till Karlskrona kommun.

200 personer fick plats i biosalongen Foto BLT

Medborgarhuset på Hästö

Karlskrona stad får lagfart på köpet den 31/1 1951. Man påbörjar omedelbart en genomgripande renovering och stadsfullmäktige och föreningarna på Hästö invigde de omdöpta lokaliteterna med en enkel ceremoni den 29/3 1951. I BLT skriver man: Medborgarhuset som nu öppnas för allmänheten, har i sitt nyrenoverade skick alla förutsättningar att fylla sitt ändamål - att vara en samlings- och medelpunkt för det ideella samhällsliv, som finner uttryck i föreningsverksamhet av olika slag. Frågan om samlingslokaler är i sådant sammanhang alltid brännande och Hästöborna är att gratulera till den verkligt goda lösning, de nu fått av detta problem.

Biblioteket blev nu en filial till stadsbiblioteket och fanns kvar här till 1962, då det flyttade ner till det nybyggda Karlskronahem nr 10 "Bananhuset".

Det bildades även en styrelse för Hästö Medborgarhus, som hade till uppgift att ha hand om ekonomi, skötsel och bokningar av medborgarhuset. Styrelsen var verksam en bit in på 60-talet då fritidsförvaltningen tog över.

Lokalerna nyttjades flitigt av olika föreningar bl.a. Hästö Idrottsförening som tränade och genomförde seriematcher i bordtennis.

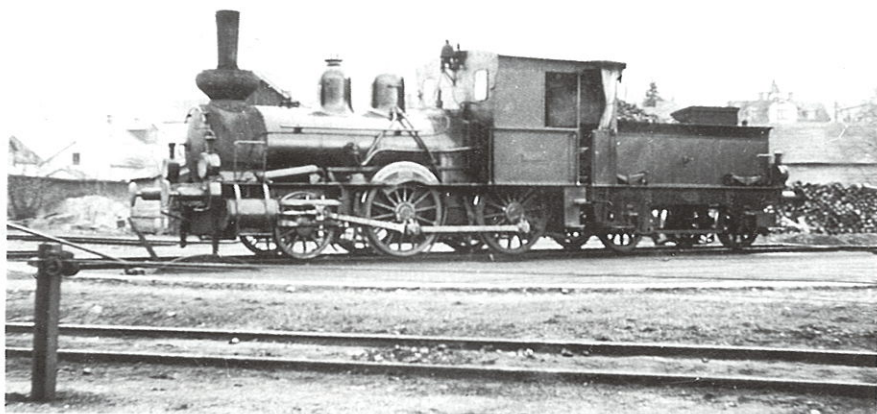
Andra exempel på aktiviteter är att köpmännen på Hästö arrangerade avsmakning av mat, pensionärer hade regelbundet gymnastik och gammeldans. Hästö Intresseförening håller sina möten här och visade ungdomsgårdarnas utbud av aktuella filmer.

Medborgarhusets framtid står på spel.

Svångremmen dras åt för Karlskrona kommun och 1993 meddelar man att verksamheten i Medborgarhuset går med förlust med 60 000 kr och kommunstyrelsen funderar på att sälja huset till privat verksamhet. Hästöborna, representerat av Hästö intresseförening, reagerade mycket kraftigt. Skolan var trångbodd och Hästö Intresseförening i samarbete med skolans rektor Ingrid Fogelberg, föreslog att Medborgarhuset kunde användas till förskola och fritidslokal för att lösa Hästöskolans akuta lokalbehov. Medborgarhuset var räddat.

Tyvärr är det inte längre en samlingsplats för föreningar och Hästöbornas aktiviteter längre, men vi kan glädja oss åt att den gamla byggnaden fortfarande ännu sjuder av liv från barnen på Hästö

Referenser: Folketshusföreningens protokoll 1926-1937, kontrakt med Sveriges Folkbiografer, Meddelanden från Folkets hus och Förvärvskatalog ABF-biblioteket 1926-1950 från Folkliksarkivet Bräkne Hoby. Föreningsregistret och föreningsprotokoll från Landkansliets arkiv på Länsstyrelsen. Ritningar från Kommunarkivet. Lagfartshandlingar och köpekontrakt från tingsrätten Ronneby. Avhandling om Folkets husrörelsen av Britt-Christine Arnesson. Tidningsartiklar från BLT bl.a. 29/11 1944, 30/3 1951.

CWJ lok 1 invigningståget 5 augusti år 1875 Foto: John Karlsson

CWJ lok 1 Carlskrona som drog invigningståget 5 aug 1875.

av John Karlsson

Carlskrona - Vexjö järnväg (CWJ) invigdes den 5 augusti 1875. Den hade tagits i bruk 1874 med en längd av 114 km, därav 42 km. inom Blekinge.

Redan 1863 väcktes i riksdagen en motion om statsanslag för en järnväg här, men den avslogs. Medel för att bygga järnvägen anskaffades nu genom Landstinget, Carlskrona stad m.fl.

Vid 1871 års riksdag beviljades anslag och lån på 3.700 000 kronor, för byggande av normalspårig bana. Kaptenen M Ekströmer blev arbetschef och arbetsstyrkan uppgick till 1 800 man. Den 1 juli 1874 öppnades den nya banan för trafik men först 5 augusti 1875 invigde Oscar II densamma. Järnvägen såldes till staten 1 juli 1941.

FÖRENINGEN GAMLA CARLSCRONA

Bildad 1945

Sveriges största Hembygdسفörening
Presentation av våra böcker, kort, Carlscro-
nagram

Gör en beställning och föreningen levererar artiklarna snarast. Ni betalar det pris som står angivet i reklamlbladet. **OBS!** Portokostnad tillkommer.

BÖCKERNA OM DIN HEMSTAD KARLSKRONA FINNS HOS DIN HEMBYGDSFÖRENING

Det finns fortfarande möjlighet att köpa böckerna som presenterar vår stad ur konstnärerna Erik Langemarks och Tore Noblings perspektiv. De båda tillskyndarna av denna Sveriges största hembygdسفörening.

LÄS OM STADENS HISTORIA

KARLSKRONA 300 ÅR av Rune Hillbom, Agnes Wirén och Erik Langemark

Observera ! Del I och del II slut på förlaget

VÅR FÖRSÄLJNING AV VYKORT ÄR ALLTID AKTUELL.
 Med hjälp av våra trevliga vyer från vår "gamla" stadsbild kan du skicka en
 hälsning till dina vänner.

BORGMÄSTAREGATAN

LANDBROGATAN

JULKORT

JULKORT

JULKORT

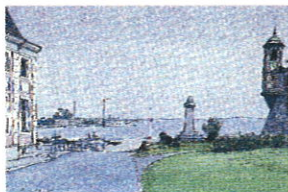

RONNEBYGATAN

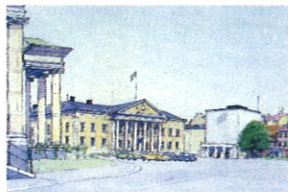
GLÖM INTE ATT BESTÄLLA AV VÅRA MYCKET OMTYCKTA CARLS-
 CRONAGRAM MED MOTIV FRÅN VÄRLDSARVSTADEN. PRIS 10:–
 Här nedan är några exempel. Kuvert ingår i priset.

AMIRALITETSKYRKAN

AURORABASTIONEN

RÅDHUSET

Övriga erbjudanden ur ÅRSBOKSSORTIMENTET finns fortfarande i lager

Barn av sin tid , av Åsa Håkanson

Bilder - Minnen - Min Rikedom av Bengt Andersson

Livet är en gåta av Ernst Alvik

Två Karlskronaföretag av författarna Kjell Nilsson och Stig Larson

Det gamla fotografiet av Åke Ulvesjö

Flottans musikkår av Per Rostin

Hemma vid varvsmuren av Bengt Andersson

Resor till Karlskrona, skildringar sammanställda av Torsten Samzelius

Vårt erbjudande om bokpaket omfattar nu två olika paket.

1. Flottans musikkår samt Hemma vid varvsmuren till ett pris av 200:--.

2. Flottans musikkår, Två Karlskronaföretag och I Hakkorsets skugga , pris 250:--.

Välkommen med Er beställning.

Dessutom säljer vi följande:

Sjömännens stad, Erik Hägg	100:--
Rävarumpa, Ängel och Törnrosa, Meta Ottosson	100 :-
Sjukvård i Hakkorsets skugga, Greta Erhamn	40:--
Karlskronavyer, utgivna av Stadsbudskåren	50:--
Reveljboken, ett 20-årigt perspektiv sammanställt av Bert Svanstein och SvenOlof Bergström	50:--
Medlemsnålen	25:--

BESTÄLLNINGSLISTA, porto tillkommer.

Vykort		Barn av sin tid , Åsa Håkanson	150:--	.....
Ronnebygatan	2:50	Bilder-Minne-Min rikedom, Bengt Andersson	150:--	.....
Borgmästaregatan	2:50	Livet är en gåta, Ernst Alvik	150:--	.....
Landbrogatan	2:50	Två Karlskronaföretag, Kjell Nilsson, Stig Larson	190:--	.....
Sjömanskåren	2:50	Det gamla fotografiet, Åke Ulvesjö	130:--	.....
Gallionsparken	2:50	En stadsvandring med Erik Langemark	220:--	.....
Amiralitetsgatan	2:50	Flottans musikkår, Per Rostin	120:--	.....
Övrigt		Hemma vid varvsmuren, Bengt Andersson	180:--	.....
Karlskronavyer ^{*)}	50:--	Resor till Karlskrona, Torsten Samzelius	150:--	.....
Reveljboken	50:--	Tore Nobling	140:--	.....
Sjukvård i Hakkorsets skugga	40:--	Karlskrona 300 år, pris per del	275:--	.....
Medlemsnål	25:--	Bokpaket 1 (se ovan)	200:--	.....
CARLSCRONAGRAM		Bokpaket 2 (se ovan)	250:--	.....
Amiralitetskyrkan	10:00	Klockstapeln	10:00	.....
Fredrikskyrkan	10:00	Karl XI statyn	10:00	.....
Gamla Teatern	10:00	Kungsbron	10:00	.....
Högvakten	10:00	Stortorget	10:00	.....
		Stadshotellet	10.00	.....
		Tyska kyrkan	10.00	.....
		Vattenborgen	10.00	.....

^{*)}v.g. ange önskat nr på häftena av Karlskronavyerna OBS flera tidiga nummer är slut.

Dessutom beställer jag: _____

Postgiroinbetalningskort medföljer leveransen

Namn _____

Adress _____

Postnummer _____ Postadress _____

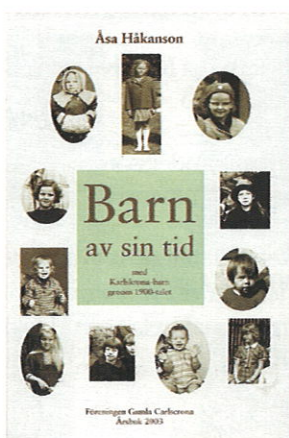
Telefon _____ / _____

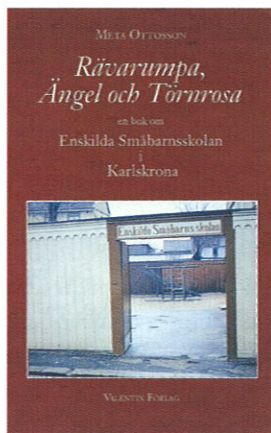
I lager just nu!

”Sjömännens stad”

”Barn av sin tid”

”Rävarumpa, Ängel och Törnrosa”

*Frankeras med
vanligt
brevporto*

FÖRENINGEN GAMLA CARLSKRONA

Alamedan 11

371 31 KARLSKRONA

Minnesord över donator Lennart Persson, Hultsfred.

Föreningen Gamla Carlskrona har fått mottaga en donation av ingenjör Lennart Persson, Urshult.

Som ung bodde Lennart i Karlskrona där han tog studenten 1943.

Studierna fortsatte Lennart i Västerås där han utbildade sig till kemiingenjör och där han också träffade sin blivande hustru.

Sin första anställning fick han vid ASEA i Västerås men fortsatte sedan inom Boliden Batterier i Oskarshamn och senare i Hultsfred. På grund av sin språkliga begåvning och sin yrkesskicklighet fick Lennart förtroendet att starta och utveckla företaget och dess kontakter bland annat i Kuwait, Saudi Arabien och Indien.

Lennart Persson hade också många fritidsintressen. Hans stora intresse var bevarandet och driften av den smalspåriga järnvägen Västervik - Växjö. Han tjänstgjorde t.o.m. ibland som konduktör på resorna.

Tillsammans med sin hustru spelade Lennart ofta och gärna bridge. Han lyssnade mycket till kammarmusik både levande och på radio, program 2. I sin hemkommun Hultsfred arrangerade Lennart för turister cykelturer med dressin till en närliggande sjö där det gavs möjlighet till svalkande bad.

Intresset för språk delade Lennart med sin bror Helge. Detta ledde ofta till långa och intensiva diskussioner om ords ursprung och betydelse.

FGC har haft förmånen att lära känna Lennart Persson vid klassens studentträffar. Det har, genom klasskamraten Bert Svanstein, blivit tradition för kamraterna att alltid besöka oss för en stunds nostalgiska återblickar i vår stads historia. Vi minns Lennart som en artig och mycket vänlig person.

Kommentar till Karl Almljungs följetong om Saltö på 1920 talet.

av Ingemar "Ia" Fredriksson /f.d. Karlsson.

Som gammal f.d. Saltöbo läste jag med stort intresse Kaulskroniten 1:2004. Speciellt när Karl Almljung berättar om Tromtögatan, min "Mammas gata". 1937 kom jag som 5- åring till kvarter Vakteln nr. 7, Tromtögatan 12.

Huset vi flyttade till kallades "Torpet" och var ett tvåvåningshus med 8 lägenheter. När min mamma och jag gick in genom grinden uppmärksammade jag , trots min låga ålder, att det stod 12 på grindstolpen. Jag minns även tydligt att det tidigare hade stått 16, alltså en 2:a över 6:an. Detta är ett minne som följt mig under alla år, men under barn och ungdomsåren fick mysteriet bero.

Den uppmärksame läsaren märkte kanske att Karl Almljung skriver att "Radhuset", som ligger intill "Torpet", hade adress Tromtögatan 18-24, fast alla boende på Tromtögatan vet att det är nummer 14-20. Har Karl Almljung fel ?

Nej, på 1920 och 30-talet stämde det.

På äldre dagar har jag undersökt saken och kommit fram till följande: (Här kommer en massa siffror men jag hoppas Ni hänger med. Jämför med kartan i Kaulskroniten 1:2004, sidan 45)

När Tromtögatan stakades ut planerades ett antal tomter på sydöstra sidan. I kvarter Rapphönan lades ut sex tomter. Dessa tomter skulle bli Tromtögatan 2 - 12. Hörntomten som först bebyggdes var Saltövägen 19 och hade då även adress Tromtögatan 12. När de tre stycken "Barnrikehusen" byggdes på Tromtögatan (+ ett på Haglövägen) kom dessa att ligga på fem av de tidigare utlagda tomterna. Dessa hus fick adress Tromtögatan 2-4-6- (a-b).

Hörnhuset med nr. 12 fick då ändras till 8. Husen i kvarter Vakteln fick också ändra sin adress. Hörnhuset Saltövägen 22 blev Tromtögatan 10. "Torpet", som haft nr. 16 ändrades till 12 och följaktligen blev "Radhuset" Tromtögatan 14-16, 18-20. Så gick det till då "Torpet" och "Radhuset" ändrade nummer. Andra sidan av gatan bebyggdes först på 1940-talet.

Undertecknad bodde 25 år på Tromtögatan 12 och flyttade då, (efter en kort tid på Enholmsvägen 2 på Hästö) till Tromtögatan 4 a.

Jag lämnade mitt kära Saltö 1972 men är fortfarande en "saltögrabb".

Nu längtar jag efter att få läsa fortsättningen av Karl Almljungs minnen från det gamla Saltö.

Minnen från barn- och ungdomstiden på Saltö, del 2

Fortsättning på följetongen av Karl Almljung

Levnadshistoria tillägnad barn och barnbarn

OBS! I första delen av följetongen sid 44, rad 20 står (Jojdan) skall vara (Lojdan).

Pojkstreck och söndagsskola

Vi barn lekte mycket ute på gator och gårdar. Vi spelade tripp-trapp-trull, tekade med knappar, lekte gömme och datten. Ibland knarrade vi på rutorna med en packning till korken på vichyvattensflaskan, och med en rundskallig skruv fastbunden med ett knutat snöre. Någon sköt med nyckel och spik. Man band fast nyckeln och spiken i var sin ände på ett snöre. Svavel skrapades in i nyckeln, som var ihålig, spiken sattes i hålet, sedan slogs spikhuvudet i stenmuren. Det small bra!

Lutherska missionskyrkan på Möllebacken Foto Olle Olsson

Flickorna i övre skolåldern var med i Lutherska missionshusets juniorförening. Vi som var mindre fick följa med dem till söndagsskolan. Vi gjorde det mest för att vi fick gottepåsar till julen. Vi fick också små album. Där skulle vi klistra in bilder med bibliska motiv. Alla söndagar följde vi inte med, så det blev luckor i albumen.

Vi fick ett inrutat kort $5 \times 10 = 5$ kr, som vi skulle tiggas pengar med. Med en nål stack vi ett hål i rutan vi fått pengar för. De större barnen fick tidningar. Det var lång väg från Saltö till Möllebacken där skolan låg. När isen bar, gick vi över Borgmästarefjärden och klev iland innanför båtbyggen, där Nättrabybåten låg, som hade brutit ränna

Fritidsnöjen

När tonårsflickorna skulle ut och dansa, gick de först ut i brygghuset. En höll i en liten spegel, medan den andra målade läpparna och pudrade sig. Vi stod i fönsterluckan och retade dem. Flickorna vågade inte måla sig så att deras pappor såg det. När någon flicka hade träffat en kavaljer under danskvällen, som ville slå följe hem, så kunde det hända att hon uppgav fel adress och gick sista biten hem själv. För att inte förarga sin pappa.

Det snickrades en del. Två pojkar byggde varsin kanot på bakgården, och ett par farbröder byggde en eka. I vår vedbod gjorde min storebror Birger en dundereska och ett par snöskridskor. Pappa snickrade till en drög(kälke?). Med den skulle han köra kåve (tång) till kolonitomten på vintern. Min bror Gösta hyvlade till ett par skidor som koktes i spetsarna, böjdes och spändes vid spisstängen.

Mörka kvällar, när hösten kom, gick några av oss till Arbetsstugan på Alamedan. Där höll vi på med olika praktiska sysselsättningar. Innan vi gick hem fick vi gröt eller välling med mjölk.

Fiskefångst vid Koviken

Mamma var utlärard sömmerska. Vi ägde en Singer symaskin, på den sydde hon alla våra kläder. Hon hjälpte även en del damer att klippa ut och sy klänningar. Ibland fick hon någon krona för besväret, men en del betalade aldrig. Vi bad henne om svart sytråd och knappnålar, som vi böjde. Sedan gick vi ner till Koviken och metade spigg (skitspigg). Till bete hade vi små maskar och flugor, som vi slog ihjäl runt svinmatstunnorna. Fiskarna var glupska, de nappade i båda ändarna på masken. Man fick hålla mössan under, ifall de släppte. Honorna var romstinna (tjocka mor), hanarna var eldröda (doktorer). Vi släppte dem i skrevor med regnvatten, så att de mindre barnen kunde se dem. Det var två pojkar från "Kronans hus", Nisse (kallades Kavaj som äldre) och Edvin (Natte), som hade perforerat en bakplåt med en spik. Det fanns kanter och handtag på plåten och de sänkte ner den i vattnet med lite brödsmulor på. Nisse skällde på Natte, han var för saktfärdig med sitt handtag, så spiggen smet ut. Innan vi gick hem, slängde vi tillbaka den spigg vi hade fångat i sjön.

Mörka höstkvällar besöktes arbetsstugan vid Alamedan 20. Foto: Olle Olsson

När vi blivit lite äldre skaffade vi hasselslyor på Dragsö. I Artur Johanssons affär köpte vi metkrokar för 1 öre styck. Ovanför kroken band vi fast en spik som sänke. På botten gick rudor och flättsar, utan sänket hade spiggen hunnit nappa.

Om vi lyckades få upp några fiskar, gick vi med fångsten till fru Isaksson på Strandvägen, hon fick den till sin katt. Tanten bakade karameller, som hon sålde i ett stånd på torget. Vi fick några att suga på när vi gick hem.

Brevbärare Österlund

På fjärden gick ett tvåvingat flygplan ner. På ålaberget mot Saltöbron stod karlar och metade med långa metspön. Ibland körde stora, fina båtar under bron. Vi beundrade dem, och den allra finaste var en stor mahognybåt som ägdes av Feyera-bend. Travers-Olle kom i en stor öppen eka på väg till sin kolonistuga på Brändaholm. På Ramsövägen kom brevbärare Österlund kånkande med sin väska på magen. Han gick två turer på vardagarna och en på söndagen. Han skojade med tanterna. Det bars inte ut någon reklam av posten, men vi skickade efter Åhlen & Holms katalog. Om det var flera som skickade efter den samtidigt, blev det tungt för Österlund att bära. Det tyckte han inte om och klagade hos tanterna. Det var sällan någon

Bilden ovan visar Hjelmqvists hus, Målaregatan 2 på Ekholmen. Här fanns på 30-talet två affärer. Genom ingången in till höger fanns Karin Hjelmqvists speceriaffär och till vänster i samma ingång Arthur Johanssons Cigarr- och kortvaruaffär. Han hade telefonnummer 992. Foto: Olle Olsson

skrev efter något i katalogen. Men det var roligt att bläddra i den och titta på sakerna som salufördes där.

En del karlar var arga på Österlund, för han fortsatte att jobba efter pensionsåldern. Det var många som gick arbetslösa och knackade på och tiggde. Vi bjöd in dem på mat, och de fick smörgåspaket med sig. Några var bara ute efter pengar till öl, ibland hittade vi smörgåspaketerna slängda i buskarna.

Tromtögatan

När Mattelins byggen var klara, gjordes Tromtögatan klar ner till Strandvägen förbi vår "jorabit". Marken ner mot Brändaholm var snårbevuxen och full med stora stenar. Arbetarna röjde, pappa kom dit med bormaskinen. Han borrade hål i de stora stenarna, som sedan sprängdes. Från Gasverket tippades slaggrester till underlag som arbetarna jämnade ut. På kvällarna gick barnen och plockade upp halvbrända koksbitar. Under vintern var de bra till järnspisen. Med en brikett ovanpå hölls det fyr hela natten.

Nu blev det mer trafik. Bryggerierna konkurrerade och bilarna kom med svagdricka i små kaggar och i glasflaskor. En ölkusk kom med pilsner till gubbarna.

Någon lemonad köptes aldrig. Renhållningsverkets hästforor kom skramlande när det skulle bytas latrin- och svinmatstunnor. Soptunnorna tömdes direkt på lastbilsflaket och en presenning lades över. På lördagarna kom det bönder som sålde potatis och ägg. Potatisen mättes i trämått, äggen såldes i tjog. En del sålde även äpplen. Vi kallade dem för "suraäpplabönder". Vi hängde bak på vagnen nerför Radhusvägen. Ibland svepte bonden till med piskan, så vi måste släppa taget.

Förbjuden fotboll

När vi spelade fotboll på gatan, kom en polisbil körande och stannade. Vi blev tillsagda att ta bort målstenarna och poliserna förbjöd oss att spela boll på gatan. Vi såg att bilen hade nr K 500. Efter denna händelse, hade vi mössor till mål och en vakt om hörnet, som skrek nr K 500 blev synlig. Då tog vi upp våra mössor och slutade spela. Men en tid senare, då vi spelade, stannade en bil med nr 2137. Ut ur bilen klev en polis och gav oss en ny tillsägelse. Man hade skaffat en ny polisbil!

Vi hade stora revir att husera på. Den andra sidan av Tromtögatan var helt obebyggd. Där kunde vi idrotta. Ett par större pojkar ordnade till en slänggunga och en snurrkarusell. Det kostade 2 öre turen. Polis Albin Johansson hade en hundgård där, med två våldresserade hundar. Där fanns även en inhägnad med en påfågel, som vi beundrade. Ville vi klättra i träd, fick vi kliva över muren till den igenvuxna Kolerakyrkogården (Koleran). Där växte kastanjeträd och lönnar och en hög gran, som gick att klättra upp till toppen på.

Herr - och dambadet Saltösand

Badstället Saltösand var avdelat för Herrar och Damer. Där fanns en strandvakt som hette Melle "brunbränd". Han såg till att inga pojkar smög omkring och tjuvitade på damerna. Vid det höga berget till vänster om Herrarnas badplats fanns en trampolin. Det var ren uppvisning när grabbarna slog volter. En mycket korpulent man brukade ta sådan sats, när han skulle dyka, att bräderna i trampolinen knäcktes. Trots att det sattes dit grövre bräder, så åkte både han och bräderna i sjön efter några hopp. Dykexperten hette Ture (kallades för Kruchen) och var biträde i Gösta Johanssons speceriaffär bakom Saluhallen.

När badsäsongen kom igång öppnades en liten, röd kiosk utanför badplatsen. Där brukade herr Johansson sitta och teckna karikatyrer och utföra siluettklippningar. De kostade 1 kr resp 25 öre och var mycket välgjorda. Johansson var far till Sixten (Fimpen) och Erland (Skojaren). Två pojkar gick med en låda på magen och sålde ispinnar för 15 öre. Den ene sålde "Premiär" och den andre "Amba".

Saltösand på 30-talet. Damerna med egna omklädningsbåsar längst bort och herrarna närmast.

När våren kom

Det första vårtecknet var "Mammas gosse", ett original som hade puckelrygg. Han bar alltid en låda med sig eller några brädstumpar. Eftersom det inte fanns någon bro över till Dragsö, vadade han över sundet och sköt trävirket framför sig. Sedan sökte han upp en glänta, slog upp ett litet ruckel och övernattade där. Vi var lite rädda för honom, när vi plockade gullvivor, som växte i närheten.

På våren, innan badsäsongen började, hade vi hela Dragsö att husera på. Gran-skogen stod tät i julgranshöjd. Min storasyster berättade att de, när de var skolbarn i början på 20-talet, hade planterat granarna

Vi simmade över till Brändaholm, där hade kolonisterna en badbrygga med trampolin. När det inte var badsäsong, kunde man meta abborrar och "fjäraflundror", stora nog att steka. Den idyllen försvann när kloakvattnet rann ut orenat i Borgmästareviken. Man muddrade med ett Paternosterverk. Muddret fraktades in i Dragsövikens och tömdes där. Nu var det slut på badandet och flundrefisket!

Gångbro till Dragsö

När det byggdes en gångbro över sundet till Dragsö, var det många som upptäckte fina badmöjligheter. Nu kunde familjerna bada tillsammans. Planket mellan herr- och dambadet på Saltö hade tagits bort. Folk kom från Björkholmen och Västerud-

den. Man promenerade ut till Killingaviken med sina saftflaskor och smörgåspaket. Cyklar hade man inga, och att åka med bussen var för dyrt.

Det märktes att folk började få det bättre ekonomiskt. Båtar inköptes och bryggor spikades upp vid stranden i viken mot Brändaholm.

Koloniföreningen brukade anordna små fester med dans, fiskdamm, korv- och läskförsäljning. Föreningen ägde en bred eka. Med den fraktade kolonisterna över besökare. Vi kallade ekan för Dragsö-Lisa. Jag och en annan pojke lånade våra föräldrars ekor och hjälpte till att ro över folk. Fem personer fick plats i båten och avgiften var 5 öre, men en del hoppade bara iland. Vid öbryggan fick man betala entré, 25 öre för vuxen och 10 öre för barn. Pengarna, som jag tjänade, sparades till Lövmarknaden.

I viken fanns en flotte med balkar, de var 25-30 meter långa. På dem kunde det ligga uttrar och sola sig. En fritidsfiskare satte ut ryssjor vid vasskanten. Vid två tillfällen hade uttrarna förirrat sig in i ryssjorna och drunknat. Fiskaren sålde dem till en pälsaffär och fick 75 kronor stycket. Det var nog de sista uttrarna i viken. Jag såg aldrig några fler, och flotten sågades upp till ved. Ett rikt fågelliv fanns det med sothöns, änder, svanar och raphhöns. Rapphönsen försvann, när gångbron till Dragsö byggdes. Utanför udden, dit K.S.S flyttade, brukade man ljustra ål vid lugnt väder om nätterna i lyktsken.

Tragedier

En sjöman drunknade under bad vid Degerskär. Det var besvärligt för bårbararna, att ta sig fram genom den snåriga stigen till Strandvägen, där ambulansen stod. Tre män skulle en stormig kväll segla från Fattighusviken till Saltö. Mitt ute på fjärden kantrade båten. Männen hette Sandkvist, Svensson och Abbe Johansson. Abbe tog sig iland, men de andra två drunknade. Sandkvist hade hustru och tre barn och bodde i Kronans hus. Svensson hade hustru och sju barn, de bodde grannar med oss i Radhuset.

Min bästa kamrat hette Sten

Folk började flytta. Den första april och första oktober såg man många flyttlass. En änka, fru Lagström flyttade in i Radhuset med fyra barn: Tyra, Ingegärd, Rolf och Sten. Tyra var vuxen och tjänade hos amiralen. Ingegärd var religiös och stillsam. Rolf gick bara omkring och stilade. Sten var min bästa kamrat. Deras mamma ägde en stickmaskin. Hon stickade strumpor och vantar till någon kyrklig församling. De hade en kristallmottagare, ingen i huset ägde en radio. Jag fick sätta på mig lurar och skrapa med ett stift på en svart kristall. Det hördes ett svagt ljud. Ovanför en soffa hängde en väggbonad, som jag beundrade. Motivet var fyra pojkar, med var-

Dragsösund . Bron skimtar i ändan på viken. Foto: Olle Olsson

sin hacka och spade, på väg till fyra flickor. Jag minns än den broderade versen, fast det är 74 år sedan jag såg den.

Med hacka och med spade
vi vandrar hem så glade.
Från skogarna de stora
till kullorna de små.

Sten kunde "Gud som haver". Han läste aftonbön, talade han om. När vi var ensamma, bad jag honom läsa den. Vi lekte med hans fina löparebilar från Gemla leksaksfabrik. Ibland på sommaren åkte han till någon släkting i Fermanstop, då saknade jag honom.

När vi hade kommit upp i tioårsåldern hjälptes vi åt att gräva och sätta potatis. När det var dags att kupa potatisen, fick jag 2 kronor av Stens mamma för att göra det. Sten var då på Almölägret och tog simmagistern. Han var ett riktigt vattendjur. En av mina äldre bröder var också på Almölägret. Jag fick åka med pappa i motorbåten och hälsa på dem. Med vår roddbåt var Sten och jag ute och fångade räkor och lade ut ålarev. Vi rodde uppför Nättrabyån och gjorde strandhugg på holmar och skär. Sten blev först vaktmästare vid Konserthuset, sedan for han till Stockholm. Där slutade han sina dagar som spårvagnskonduktör. Rolf värvade sig till skeppsgosse och blev kapten innan han dog.

*Kristallmottagare.
I glasrörets ände satt
en kristall som man
petade på med nål.
Fick man en bra
"träff", kunde man
sedan med den stora
ratten ställa in en
radiostation. Foto:
Göran Mårtensson*

Blinde Anton

Gårdsmusikanter gick runt i kvarteren, de hade alltid en skock med ungar efter sig. Den förste jag minns var blinde Anton med sitt dragspel. Han ledsagades av sin fru, hon bar på en fällstol. Han spelade och sjöng: "Oh du yngling som står i din blomstrandande vår". Där fanns en positivhalare, han vevade gamla skillingtryck, och en munspelare med ett glas tryckt för kinden, när han spelade. Då Lövmärknaden närmade sig, kom en zigenare med ett dragspel och ett helt batteri monterat på sig. Från fönstren kastade man ner mynt insvepta i papper. Vi brukade ta bort pappret och lägga ner slantarna i musikanternas mössor, som låg på marken. När blinde Anton dog, kom det en annan blind man och spelade. Det var Syrén från Sturkö med fru och son. Ibland kom en skärslipare med slipskivor monterade på en omändrad cykel. En nasare sålde knappnålsbrev, säkerhetsnålar, kosnören och en massa krams.

Vi spelade med kniv

Det är beklämmande, hur grabbar nu för tiden missköter sitt knivinnehav. Hade inte vi pojkar en dolk eller kniv, så kände vi oss nakna. Vi gjorde slang- och pilbågar, kretade visselpipor och snatterpinnar, skar hasselslyor till metspön. Vi spelade med kniv i sandhögar, lade kniven i handen eller mot knäet, och slog till den så den voltade ner i sanden. Leken avslutades med en volt som kallades för "sista balle". Ställde sig inte kniven upp, fick näste man börja. I mjukt underlag ritade vi upp en kvadrat på ca 1,5x1,5 meter, delade den mitt itu och spelade "rike". Spetsen slog i och kapade av en bit på motpartens ruta. Missade man fick motståndaren försöka. Man höll på tills förloraren inte kunde stå i sin ruta.

BRÄNDAHOLM

DRAGSÖ KOLONIFÖRENING

av Sten A. Petersson

Det kom ett häfte från Olle Dellvi med besked "Du får skriva en artikel själv ur detta häfte".

Historiken var sammansatt av medlemmar i koloniföreningen och bildernas kvalitet (till största delen bestod häftet av bilder på vart och ett av husen) var då de fotostatkopierats, från privata fotografier, tyvärr inte av kvalitet att återges här. Fotografens namn på bilderna i häftet angavs inte i detta. Jag har använt häftets historik och även citerat en del som den avslutande visan, samt vad gäller koloniområdet historiskt, har jag som källa använt boken Koloniträdgårdar, av Gunilla Englund-Sören Hallgren, LT-förlag 1974 som finns i mitt eget hembibliotek.

Röda stugor, svenska flaggan i topp båtbyggare, vatten och prunkande trädgårdar, jag kan knappast föreställa mig en sannare bild av den svenska sommaren!

Här ligger de, 50 stugor, med något undantag röda med vita knutar och namn som Solbacka och Solvik.

Naturligtvis är midsommaren den stora begivenheten på ön, och traditionellt, sedan 1939, tågar "Dragös filharmoniska blåsorkester", musicerande på midsomardagens morgon, runt ön. Medlemmarna är klädda i allt från sjömanskläder till pyjamas. Dragsös kolonistugeförening grundades 1923, vilket är ganska sent. Koloniträdgårdar är, som den som rest i Europa säkert uppmärksammat, långt ifrån någon svensk företeelse.

En folkrörelse

När **koloniträdgårdsrörelsen** fick fäste i Sverige, i början på 1900-talet, blev den nästan som en folkrörelse. Den första föreningen var Pildammarna i Malmö 1895. Bakgrunden var behovet av omväxling från trånga osunda lägenheter under den växande industrialismens år.

I det tidigare bondesamhället hade många varit självförsörjande, nu blev behovet av grönsaker och frukt i hushållen påtagligt. Under 1917-20 var det brist på alla baslivsmedel och matpriserna rasade i höjden.

All tillgänglig mark utnyttjades och folkhushållningskommissionen uppmanade alla städer lämna ut mark för kolonister. Det finns rapporter från Tyskland om kolonistadkare i slutet 1700-talet, men den man som fick äran vara koloniträdgårdsrörelsens fader där, är Daniel Gotlieb Schreber i Leipzig. Han födde idén, att indela ett område i små lotter, med hus, för att ge barnfamiljer möjlighet, komma ut i friska

Brändaholm sett från flygplan på 30-talet. Ångbåtsbryggan i vänsterkant trafikerades dagligen av nättrabybåten

luften. Redan 1820-1830 anlades sådana i Kiel, Königsberg, Darmstadt och Frankfurt för de fattiga. I Danmark grundades rörelsen av Jörgen Berthelsen i Aalborg. Han arrenderade själv ett stycke jord, utanför staden, år 1884, som han delade upp i mindre lotter. Intresset spred sig i landet och 1903 hade Köpenhamn ca 10 000 kolonister.

Steket till Malmö och därmed Sverige, var inte långt. På initiativ av W. Ewerlöw, startade Malmö Planterings och försköningsförening Pildammskolonien. I dag täcks de forna nödvändiga köksträdgårdarna i de flesta koloniområden oftast av gräsmattor, blommor och prydnadsbuskar.

Svarthygget

Åren efter första världskriget bröts ett antal jordlotter, för potatisodling, på Dragsös södra sida. Dessa lotter kallades för parceller och liknande lotter fanns på andra för odling möjliga ställen. Min 90-åriga mamma berättar, att när hon var riktigt liten, hade föräldrarna, familjen Mehrén, (man bodde på Pantarholmen), parcell på "muddret", i dag Tullparken, som då just fyllts ut.

För **stugkolonin på Brändaholm** var början märklig, den **uppkom efter ett svarthygge!**

Ägarna fick till en början enbart odla på kolonilotterna. Söndagen den 23 mars 1920 kl. 6.00 på morgonen, låg tät dimma över Borgmästarefjärden. En båt närma- de sig holmen från stadsidan. Besättningen var fem man och lasten bestod av material till en stuga. Byggnadstillstånd saknades och de fem var helt inställda på att under dagen montera stugan.

Sex- sju parcellinnehavare på ön höll på att bryta jord till potatisland, men avbröt detta, för att hjälpa till att lossa lasten och uppföra stugan.

Klockan 8.00 var grunden lagd och redan kl.11 fm var spanten rest. Flaggan och kronan hissades en stund, men strax var arbetet igång, i oförminskad takt. Kl. 19.00

kunde man låsa dörren till en liten röd stuga med vita kuntar och sätta kurs till staden.

Efter diverse rabalder, då stugan uppmärksammades påföljande dag, och drättselkammarens ledamöter besåg den på tisdagen, blev det så till sist, att man enades om att folk skulle få bygga sina stugor.

För att kunna göra detta var man tvungen att ta bort stenar och bränna ris och buskar på tomterna. Härav uppstod **namnet Brändaholm!**

De som minns Dragsö från 1920-talets början, då ön bestod av ogenomträngliga snår, kunde nog inte föreställa sig denna idyll, en unik prydnad sedd från Borgmästarekajen, växa fram genom frivilligt arbete, enastående energi och outtröttligt intresse.

6 maj 1923

19/4 1920 skickade parcellinnehavarna en anhållan till Drättselkammaren att få behålla sina parceller och att de som önskade skulle få uppföra kolonistugor.

Kolonistugeföreningen på Gullberna hade ju bildats några år tidigare. Efter många turer och stränga villkor i kontraktet, behandlade Drättselkammaren ärendet 1922.

Föreningens första stadgar godkändes 22 januari 1923. Kl. 9.30 6 maj 1923 hissade föreningen sin flagga på öns högsta topp och samma dag utlämnades kolonilotter till 37 personer. Denna dag räknas som **koloniföreningens födelse**.

Redan i maj diskuterade man en ångbåtsbrygga men vägarbeten, röjning o sprängning och anläggandet av brunn prioriterades det första året.

Mot slutet av det första året tvangs föreningen till banklån 1000 kr. Man inköpte ekan "Dragsö-Lisa", material till ett ekonomihus, soffor mm. Ekonomihuset finns ännu kvar på södra sidan ön. Vintern 1924 åstadkoms bryggan mot Saltö genom frivillig arbetsinsats.

Den s.k. **Domarringen** på ön kom till vid denna tiden och det påstås, att under det största blocket, "Bordet", har en flaska med minnesanteckningar blivit lagd.

Hösten 1925 startade arbetet med **stora brunnen**, då det tidigare varit besvärligt för kolonisterna, att ta med vatten från staden, eller hämta på Saltö eller "Dragsö källa". Brunnen sprängdes och grävdes till 9,5 meters djup och krävde 3000 arbetstimmar.

Södra sidans kolonister anlade på egen bekostnad en brunn på "Mångatan" som krävde 1200 timmar. 1925 trycktes arrendekontraktböcker till kolonisterna. Man betalade vid denna tidpunkt 5 öre kvm för odlingsbar och 2 öre kvm för icke odlingsbar mark, maximalt 15 öre.

1925 beviljades bygglov för den gemensamma **föreningslokalen**, en ryggåsstuga. Genom lotterier och gåvor finansierades denna och stod färdig 9 maj 1926.

Ångbåtsbryggan

Många av kolonisterna arbetade den stränga vintern 1926-27, när isen låg tjock, med byggandet av **ångbåtsbryggan**. En kasserad kanonpråm inköptes för 50 kronor från örlogsvärvet. Denna borrades i sank och fylldes med sten för att tjänstgöra som landfäste.

Detta arbete gjordes medan isen låg, liksom pålningen. Alla deltog. Damerna höll storstugan varm och bjöd på kaffe och mat, medan männen arbetade med bryggan. Det fordrades 1200 arbetstimmar, men bryggan blev också mycket stabil. Sommaren 1934 borrades en järnstolpe ned i berget på övre platån för att utgöra **solur**. De uthuggna klockslagen visar vintertid rätt tid, medan man numera, sommartid, måste korrigera med en timme. Då föreningen vuxit kompletterades storstugan med en veranda 1935.

Tillbyggnaden tillkom med 2000 arbetstimmar, men den färdigbyggda storstugan är säkert den enda kolonistugeföreningsägda, i sitt slag i Sverige.

Under många år, hade man varannat år gemensam fest med Gullbernaföreningen, medan man vartannat år bjöds dit.

I en stuga ordnades en liten **butik**, där man kunde beställa och sedan hämta förnödenheter som bröd, smör, mjölk mm vilka levererades till ångbåtsbryggan. Barnens uppgift var att bära de lättare varorna upp till "affären", sedan båten anlät. Här såldes också 1:öres kola och klubbor. En "drickabåt" kom också regelbundet. En populär ungdomsteater och välbesökt sångkör ordnades av ett kolonistgarpar.

Vid Blekinge fruktodlares utställning 1937 hemfördes ett kollektivt hederspris och diplom. Frukten var utställd i Flottans gymnastiksal. 1939 då kriget bröt ut placerades en batteriradio i storstugan, där kolonisterna samlades, för nyheterna.

Ångbåtarna **Wrängö** och **Axel** trafikerade Brändaholm på sina turer mellan staden och Nättraby.

Nättrabybryggan vid Borgmästarkajen, där ångbåtarna Axel och Wrängö la till vid sina turer mellan stan, Brändaholm och Nättraby. Färden kostade 10 öre/ouxen.

1945 byggde kommunen en stabil **bro**, vilande på krigsbrofundament, **mellan Saltö och Dragsö**. Detta gjorde kolonisterna mindre beroende av ångbåtstrafiken.

Tidigt på 1960 talet kom elen till Brändaholm och givetvis först till storstugan men efterhand elektrificerades allt fler stugor. Vatten hade funnits sedan 1940 talet då kommunen dragit fram en sommarvattenledning. Den gamla **dansbanan** ersattes 1976 med en ny, efter hårt arbete.

Låt mig citera en visa tillägnad föreningen och ön, författad av Gösta Holmqvist. Melodin är "skånska slott och herresäten":

Livet på Dragsö.

"O Dragsö Du pärla bland holmar och stränder
Du skänker oss hälsa, från stans trånga gränder.
Så vacker Du ligger och gör en så glad
med rödvita stugorna, rad efter rad.

Du är som en drottning, med silver i håret
när våren strör blommor uti hagtornsnåret.
Då kommer vi alla, från staden hitut
och alla så vet vi, att vintern är slut.

En domarring har vi, så stilig att skåda
där alla kolonister helt visst skola råda
och utsikten den är ju helt magnifik
vi ser Lilla Sverige och all båttrafik.

I storstugan där har vi möten och fester
då träffas kolonister med inbjudna gäster
till smör, ost och sill, några nubbar vi tar
av medhavda kosten snart inget finns kvar.

Vår dansbana den ligger utanför stugan
där dansar vi tango och buggar med frugan
och sen mellan dansen, en kaffe vi tar.

Vår duktiga styrelse, den skall vi hylla
och alla kolonister, som holmen förgylla
i allmänna arbeten ställer vi opp
när jobbet är slut blir det kaffe med dopp.

Ja detta livet i vårt lilla "rike"
en holme som Dragsö, det finns ej dess like
om alla hjälps åt, då går allt säkert bra.

Egen härd är guld värd

26 februari 1998 fattade Kommunfullmäktige **beslut om överlåtelse av Brändaholm till Dragsö Koloniförening** för summa 1,3 miljoner, vilket innebär framtida trygghet för föreningen och dess kolonister.

Då den ursprungliga bebyggelsen med stugtyper godkända av kommunen inneburit enhetlig stil, vad gäller storlek, utformning och färgsättning, har området blivit **en symbol för Sverige** och kallas ibland "lilla Sverige". Området är ett "pikant" inslag i världsarvstaden och många arkitekter och kulturhistorier har kommit hit, för att beskåda den natursköna holmen.

Jag själv fick se en reklam för Sverige, för många år sedan, i en liten tysk stads resebyrå, som gjorde mig varm om hjärtat. Det var en stor bild av Brändaholm, i färg, med alla de svenska flaggorna spelande i vinden. Bildtexten uppmanade till semester i vackra Sverige, det stod inte, att detta var Karlskrona, men för mig, gick det inte att ta miste på, det finns ingen "svenskare" bild!

Brändaholm i Karlskrona. Hjärtat klappar. Något svenskare finns inte.

Från en 2-rummare till Hollströmska magasinet en utvecklingsperiod på en arbetsplats

av Arne Halldin.

Landshövding Erik von Heland och Länsarbetsdirektör Gunnar Strand anställde mig som konsulent vid Blekinge företagareförening ek. fören. u.p.a. i december 1959 och jag påbörjade min anställning den 15 samma månad. Föreningen hyrde 2 rum vid arbetsförmedlingen. Min chef var ingenjör Åke Mejving. Åke slutade strax efter detta för att flytta till Norrland varför jag blev chefstjänsteman.

Föreningen hade ytterligare två anställda, kamrer Ingemar Lütz och skrivbiträde Berit Larsson.

Föreningen hade till uppgift att utveckla hantverk och mindre industri inom länet genom rådgivning och viss mindre utlåningsverksamhet.

Huvudmannaskapet ändrades vid flera tillfällen genom beslut av statsmakten. Vi fick ganska snart succesivt ökande arbetsuppgifter efter myndighetsbeslut. Våra

möjligheter att lämna direktlån ökade samt blev vi lokalorgan för statliga kreditgarantier till vår målgrupp.

Markant ökade krav ställdes på föreningen för att lämna råd vid uppförande av nya lokaler, marknadsföringsfrågor, export- och patentinformation, produktutveckling, utbildningsfrågor för industriidkare och dess personal etc.

Vi var nödsakade att succesivt nyanställa personal och jag hade den stora förmånen att själv få välja lämpliga medarbetare som kompletterade vår grupps kunskande och stämde in i vår policy.

Jag ville vidga mitt eget kunnande och började studera på Lunds Universitet och avlade examen i företagsekonomi gällande ekonomi och distribution samt läste lite juridik.

Vårt stora problem var självfallet att hitta nya kontorslokaler. Jag tror, att vi var nödsakade flytta fem till sex gånger.

Min personliga kontaktverksamhet ökade självfallet. Jag hade mycket god kontakt med bl.a Stig Svanstein som jag samarbetade med i egenskap av länsråd. Stig kände till våra lokalproblem. När han lämnade länet för att bli generaldirektör vid Fortifikationsförvaltningen, fick han bl.a till uppgift att avyttra vissa av försvarets fastigheter. Han tog kontakt med mig efter att kommunalrådet Gunnar Boström tackat nej från Karlskrona kommun. Erbjudandet gällde att köpa Hollströmska magasinet vid Kungsbron. Jag ville köpa huset själv för att etablera en fiskrestaurant, men det gick inte.

Vi diskuterade köpet för Blekinge läns Utvecklingsfond och vi kom överens om ett köp på 143.000 kronor, vilket jag fick accept på från min styrelse.

Köpet verkade billigt men fastigheten var i behov av en större renovering samt utbyggnad, som kostade omkring 3,5 miljoner kronor. Med hänsyn till att fastigheten var K-märkt krävdes en noggrann planering. Fonden kontaktade olika arkitekter för att få förslag och vi bestämde att ett Stockholmsföretag i "Gamla stan", Co-ordinator Arkitekter AB med professor och Karlskronasonen John Sjöström, fick uppdraget. Det fanns en avloppsanläggning som kommunen svarade för som vi byggde in genom att bygga en cafeteria på andra våningen. Min tanke var att denna även skulle kunna vara en förbindelselänk till en eventuell tillbyggnad för bokförings och revisionsbyrå.

Det klassiskt sköna proviantmagasinet uppfördes 1783 av proviantmästaren Carl Hollström vid Kungsbron. Huset är byggt i nyklassisk stil med ytterväggar i tegel i tre våningar. Fasaderna är indelade i pilastar samt gavlar och långfasader med två respektive fem fönsteraxlar.

År 1879 ändrades byggnadens användning till rustkammare. Vid mönstring hämtade de olika kompanierna sin utrustning från gamla smidda klädhängare, som är bevarade i delar av byggnaden.

Fonden fick ett fantastiskt fint kontor med ett utsökt läge 10 m. från kaj. Nu kunde vi slippa framtida flyttningar och mina 22 anställda slapp arbeta i trånga kontorslokaler, men vår goda interna samverkan fortsatt att fungera lika bra.

Återigen skedde en förändring av samtliga företagarföreningar, och vi fick namnet Blekinge läns Utvecklingsfond. Vår verksamhet skulle fortsättningsvis drivas som stiftelse med staten och landstingen som ägare. Jag blev erbjuden att bli verkställande direktör i Blekinge läns utvecklingsfond och i vår uppgörelse fick jag mitt krav accepterat att jag skulle lämna fonden efter jag fyllt 60 år.

Visserligen skulle jag kunna utnyttjas för vissa uppdrag, men jag kunde inte samarbeta med min efterträdare varför jag lämnade fonden. Glädjande nog har jag fortfarande god kontakt med alla mina tidigare anställda.

Statsmakternas satsning för att främja en positiv utveckling av den mindre och medelstora industrin gav en lyckad effekt för Blekinge. Vi lyckades nyetablera 125 företag samt bygga ut och rationalisera ett flertal äldre företag. Länets kommuner började satsa på denna sektor genom att bygga hantverkshus eller uppföra nya industribyggnader för uthyrning. Länets gamla "industrisektor" stenindustrin som tidigare sysselsatte omkring 6000 personer började reduceras.

Till vänster om Hollströmska magasinet pågår invigningen av amiralgeneralen Hans Wachtmeisters staty. Året är 1930, Karlskronas 250-årsjubileum. Statyn är gjord av Conrad Carleman, bördig från Björkholmen och Wachtmeistergatan. Hans Wachtmeister utformade och genomförde planen över Karlskronas grundläggning. Wachtmeister åtnjöt stort förtroende hos kungen och erhöll flera viktiga poster och titlar. Han blev t.ex. utnämnd till guvernör över Kalmar och Blekinge län år 1680.

Detta vykort från 1906 har en sjöman på cykeloch ett förälskat par inkopierat, för att locka flottans män att vya en hälsning hem. Lägg märke till Hollströmska magasinets till höger, som omnämns i Arne Halldins berättelse.